

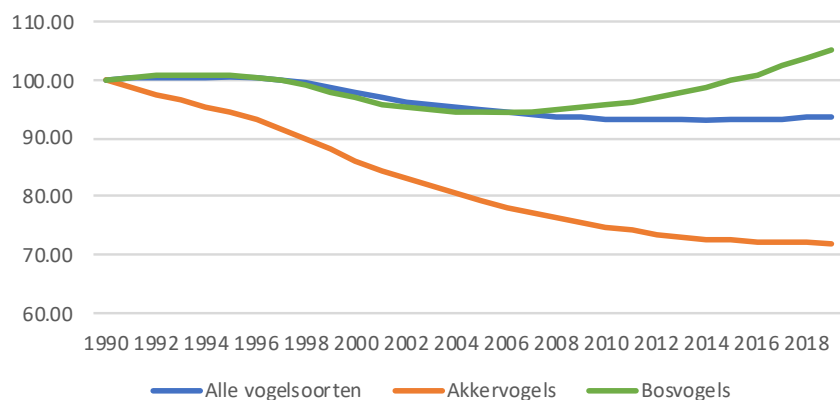
Natuur

Hoe redden we akker- en weidesoorten?

Auteur: Valérie Vandenabeele

De Europese akkervogelindex wijst op een gestage daling van het aantal vogelsoorten die leven in onze landbouwgebieden. Bij uitbreiding geldt dit ook voor de weinige zoogdieren verbonden aan ons cultuurlandschap. Binnen het Globale Landbouwbeleid worden daarom criteria en stimuli voorzien voor landbouwers die subsidies wensen en daarvoor een aan de biodiversiteit gerelateerde ecosysteemdienst willen leveren. Het afgelopen jaar liep binnen ELO (European Landowners' Organization) en Fondation François Sommer een grootschalige literatuurstudie naar wetgeving, jacht, landbouw, beheer en herstelmaatregelen die een impact hebben op deze landbouwsoorten en hun leefgebieden. Omdat de beheerders die leven en werken in het buitengebied het meest vertrouwd zijn met de kleine zoogdieren en vogels van het platteland, focuste de studie ook op deze soorten.

Europese vogelindex (bron: Eurostat), waarbij de populatieindex van 1900 = 100 op de y-as.

EU Biodiversiteitsstrategie 2030

De eerste Europese regelgeving die tot doel had om soorten te beschermen waren de Vogelrichtlijn (1979) en Habitatrichtlijn (1992). Daarnaast heeft de Verenigde Naties ook een Biodiversiteitsconventie opgesteld die de EU ratificeerde in 1993. Geen van de doelstellingen werd intussen gehaald.

De Europese commissie heeft daarop eind 2020 haar nieuwe Biodiversiteitsstrategie 2030 voorgesteld, "Bringing Nature back in our lives". Een overzicht van de doelstellingen:

1. Herstel van een significante oppervlakte koolstofrijke ecosystemen, geen degradatie van trends en status van alle Europese habitats en soorten en 30 % van deze soorten en habitats bereikt een gunstige staat van in standhouding of een positieve trend.
2. De afnamende trend bij bestuivers keren.
3. Het gebruik van pesticiden daalt met 50 %.
4. Minstens 10 % van het landbouwgebied is gediversifieerd.
5. Minstens 25 % van het landbouwgebied is biologisch en er is een stijging van agro-ecologische praktijken.
6. Planten van 3 miljoen extra bomen.
7. Significante vooruitgang in remediëren van gecontamineerde bodems.
8. 25.000 km meanderende rivieren hersteld.
9. 50 % minder rodelijstsoorten bedreigd door invasieve exoten.
10. Mestverliezen (drift) reduceren met 50 % en daaraan gekoppeld 20 % minder bemesting realiseren.
11. Steden met meer dan 20.000 inwoners hebben een ambitieus plan voor stedelijke vergroening.
12. Geen gebruik van chemische pesticiden in gevoelige gebieden.
13. Negatieve impacten op soorten en leefgebieden worden substantieel gereduceerd om tot een goede status te komen.
14. Bijvangstbestaan niet meer of zijn gereduceerd tot een niveau waarop soorten kunnen herstellen.

Hoewel vele van bovenstaande doelen zeker een positieve impact hebben op landbouwsoorten, is het opvallend dat men opnieuw de voorkeur geeft aan kwantitatieve doelen in plaats van te focussen op kwaliteit. Daarmee wordt het haast voorspelbaar dat de doelen om het biodiversiteitsverlies tegen 2030 tegen te gaan wederom niet gehaald zullen worden.

Om de strategie succesvol te maken zou er vooreerst een betere afstemming moeten komen tussen het biodiversiteits- en het landbouwbeleid.

Wanneer men het gebruik van chemische pesticiden wil reduceren, moet dit hand in hand gaan met de ontwikkeling van betere, milieuvriendelijke alternatieven. Vaak loopt men daar vast op administratie en lange termijnen voor goedkeuring van dergelijke producten.

Van private eigenaars en beheerders wordt een belangrijke bijdrage verwacht, die alleen kan ingelost worden door hen als volwaardige partners van bij de start bij alle processen te betrekken. Het instrumentarium moet dan ook op hun noden afgestemd worden met betaling voor de geleverde ecosysteemdiensten, fiscale voordelen, kwaliteitslabels en dergelijke stimuli voor biodiversiteitsvriendelijk beheer en inzet van gronden.

Landbouwbeleid

Sommige soorten houden van hoge gewassen, andere van lage gewassen of zelfs eerder niet begroeide terreinen. Vogelsoorten hebben over het algemeen nood aan insecten voor het voeden van hun kuikens. Hazen en andere kleine zoogdieren hebben dan weer jaarrond nood aan eetbare gewassen. Variatie in gewassen en de juiste gewaskeuzen en -combinatie zijn

daarom doorslaggevend voor een succesvol populatiebeheer.

Van beheerovereenkomsten zoals hagen, houtkanten, grasstroken, kruidenrijke grasranden, bosranden, niet bewerkte overstukjes, keverbanken, hooilanden, bloemenstroken, overwinterende stoppels en struwelen is alom bewezen dat ze een bijdrage te leveren aan kleinwildsoorten.

De impact van moderne oogst- en maai-technieken heeft daarentegen een negatieve impact. Om een reguliere oogst te bestendigen en onkruiden te vermijden, is regelmatig maaien nodig in een landbouwmodel. Kleine aanpassingen in de snelheid, richting en maaitijdstip kunnen echter een grote positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit en vooral aan de overleving van kuikens van grondbroeders.

Extensief grazen is voor de meeste soorten een aantrekkelijke productiemethode. Het zorgt immers voor beschutting en levert een hoger aandeel insecten. Maar sommige soorten zoals Kievit en patrijs verkiezen toch meer intensief begraasd grasland met een kortere vegetatie.

Het gebruik van vermiciden en antibiotica is dan weer absoluut te vermijden bij vee dat op de weide gaat. Het reduceert immers een aanzienlijk deel van het voedsel waarop insecten zich gespecialiseerd hebben.

Het natuurbeleid stuurt ook aan op bijkomende biologische landbouw met veelal positieve effecten naar biodiversiteit. Hoewel er meer soorten voorkomen in biologisch geteelde landbouwculturen, is het effect van

keverbanken, hooiweides, bloemenstroken of overwinterende stoppels binnen conventionele landbouwbedrijven gelijkaardig. High nature value farming, natuurinclusieve landbouw en circulaire landbouw zijn nieuwe landbouwmethodes die momenteel bestudeerd worden, met veelbelovende resultaten.

In het nieuwe Globale Landbouwbeleid zijn de nieuwe betalingen voor ecosysteemdiensten veelbelovend. Niet de grootte van het landbouwbedrijf, maar wel het geleverde resultaat moet daarbij echter de basis vormen. De nieuwe ecoschema's kunnen ook significant bijdragen, maar de waarde ervan zal nog uit de praktijk moeten blijken...

Duurzame jacht

Jagers zijn een van de actoren die de vruchten plukken van een toename in de biodiversiteit. Jacht is daarom ook een vorm van natuurbeheer.

Duurzame jacht is een activiteit die voorziet in sociale, culturele, economische en ecologische voordelen in de volledige Europese Unie. Soms wordt gesteld dat naast landbouw ook jacht een impact heeft op de afname van soorten. In tegenstelling tot de bestudeerde landbouwpraktijken is daarvoor evenwel geen wetenschappelijk bewijs. Vergeleken met landbouw zijn de jachtmethodes weinig tot niet efficiënter geworden in de laatste eeuwen. De jacht is in de laatste decennia daarentegen in positieve zin veranderd, met een sterkere nadruk op behoud en duurzaamheid. De cijfers wijzen daarbij aan dat het afschot van klein wild gedaald is conform de afname van de populaties.

Het behoud van jacht, eerder dan een verbod, blijkt beter voor het beheer van een soort en zijn leefgebied. Jagers voeren op terrein immers diverse acties uit ten voordele van de wildsoorten. Zo wijzen studies uit dat de jacht op gewone patrijs naast rode patrijs in Engeland veelal de populaties gewone patrijs ten goede komen.

Bijvoederen is een techniek die vaak ter discussie staat. Hoewel de prioriteit op habitat herstel zou moeten liggen, kan bijvoeren effectief zijn in het behoud wanneer het habitat niet optimaal is. Vooral in de winterperiode, wanneer het habitat nauwelijks nog voedsel biedt, kan het een welkome aanvulling zijn. Zonder bijvoederen is de afname van zaden immers een belangrijke doodsoorzaak voor vele granivoren. In Engeland bv. wordt bijvoederen zelfs via de landbouwsubsidies ondersteund.

Bij andere soorten, zoals Europese tortel, is er dan weer wel een effect van jacht merkbaar. Dit is te wijten aan de combinatie van habitatverlies in zowel broed- als overwinteringsgebieden (vaak in combinatie met stroperij) en niet duurzame jacht (bv. Het realiseren van een economisch rendement uit jachtreizen zonder quota) in sommige landen. Daarom werd een Europees actieplan gemaakt. Een groot deel van het probleem bevindt zich evenwel in Afrika, waar geen rekening gehouden wordt met de Europese richtlijnen.

Bijna alle studies over kleine fauna geven aan dat predatie een belangrijke doodsoorzaak is. Waar studies wijzen op een afname van kleine fauna, is er een toename van generalistische predatoren zoals kraai, vos,

ekster, das, marter, everzwijn en recent ook verwilderde katten. Vos komt uit het lijstje als voornaamste predator, waarbij het effect van luchtpredatoren in de literatuur als secundair wordt beschouwd. Afhankelijk van de ecologische context is habitattherstel alleen niet voldoende om populaties te herstellen. In combinatie met predatorcontrole kost het herstel van populaties minder en vermindert het risico op uitsterven. Dit is, in het bijzonder, het geval bij extreem lage populaties.

Predatoren maken ook gebruik van langwerpige stroken zoals akkerranden, bosranden enz. om op kleine faunasoorten te jagen. Het juiste beheer in de tijd verlaagt het risico op predatie. Zo is het nestsucces bij zangvogels groter in getrimde hagen die denser zijn. Maar het laag houden van het aantal predatoren laat bv. hazen toe meer tijd te spenderen in lagere voedzame vegetaties, waar ze evenwel zichtbaarder zijn voor predatoren. Hazen kunnen immers enkel wegglopen, kunnen zich niet in een burcht verschuilen en hebben daarom typische anti-predator strategieën ontwikkeld. Wanneer er meer predatoren zijn, zullen hazen meer tijd spenderen in lage risicozones, bestaande uit hoge vegetatie met weinig voedsel.

Goed opgeleide beëdigde veldwachters in het gebied hebben een significant positief effect op de kleine akker- en weidefauna. Ze trekken dagdagelijks ten velde en kennen het gebied. Ze kunnen beheertaken opnemen, voedertonnen of drinkwater tijdig aanvullen en predatoren controleren. Belangrijk is ook dat ze een beperkte politionele bevoegdheid hebben waarmee ze een zeker aanzien krijgen. Het is echter niet eenvoudig om professionals te vinden om kleinwild te beheren. Een Europese scholing zou hoog opgeleide veldwachters kunnen voorzien om het huidige tekort op te vangen.

Natuurbeheer in akker en weilanden is het meest efficiënt wanneer jagers en landbouwers samen betrokken zijn. Het gebruik van landbouwgrond en jacht zijn onafscheidelijk. Een symbiose tussen landbouwers en jagers in natuurherstel kan resulteren in een evenwichtige landbouw-ecologische ontwikkeling, waarbij de aanwezige biodiversiteit behouden blijft en bijdragen geleverd worden aan beter bodembeheer, wateropslag en grotere landbouwopbrengsten via bestuivers.

ELO

FONDATION
FRANÇOIS
SARRESmall wildlife of fields
and meadows
in Europe

De onderliggende argumenten, details, cijfermateriaal en voorbeelden vind je terug in de uitgebreide literatuurstudie "Small wildlife of fields and meadows in Europe". Zeker een aanrader voor wie argumenten zoekt naar debattentie of voor wie inspiratie zoekt om zijn jachtveld beter in te richten.

Het literatuuronderzoek is in het Frans en Engels als pdf te downloaden op de website van ELO: <https://www.europeanlandowners.org/multimedia/publications/2021>.

Lionel le Hardy
de Beaulieu
BIV 102 811

Charles Lambrechts
BIV 511 473

COUNTRY ESTATES

Chateau de Vault
Saint-Julien-de-Civry, Zuid-Bourgogne
www.chateaudenvault.com

Advies en aankoop
opgevolgd door
Country Estates

Hulp nodig bij het inschatten, aan- of verkoop van landbouwgrond, bos, natuur, prestige-eigendom of een karaktervolle woning?

Wij staan voor u klaar!

+32 2 640 00 61 - info@country-estates.be
Koloniënstraat, 11 (C/O Regus) - 1000 Brussel
www.country-estates.be